

Perspektíva a Múzeum utcától a Fújjamáig

– Gyorsfénykép a MÁV Szimfonikus Zenekar jelenlegi helyzetéről és az együttes részvételéről a tokiói Három Tenor Superkoncerten. Az interjú alanya Fenyő Gábor zenekari igazgató. –

– Mindenki nagyon örült, hogy a három tenorral együtt látja a MÁV Szimfonikus Zenekart, hiszen sokan szurkoltak az együttes fennmaradásáért a nehéz éveken. Talán most már nem kell aggódni a zenekar sorsáért.

– Valóban nagyon sokat jelentett számunkra, hogy egy ilyen felkérést kaptunk és egy szuper-rendezvény aktív részesei lehetünk. Egészen más kérdés, hogy ez önmagában azért nem biztosítja, nem biztosíthatja a zenekar további működésének feltételeit – ezt naivság is lenne feltételezni.

– Ezt talán senki sem gondolja; tudna-e mesélni valamit – mindettől függetlenül – a zenekar mostani helyzetéről? Mennyire stabil a státusza, mennyire kiegyensúlyozottak anyagi kondíciói?

– Nem akarok és nincs is okom panaszkodni. Fenntartónkkal, a MÁV Rt.-vel hibátlan a kapcsolatunk. Ez valójában mindig is így volt, de gyakran adódtak problémák abból, hogy nagyon ki voltunk szolgáltatva a MÁV pillanatnyi anyagi helyzetének. Elvileg sosem kérdőjelezte meg egyik illetékes sem az együttes létjogosultságát, sosem tapasztaltunk rossz szándékot a részükről. Olyan azonban előfordult, hogy nem tudtuk: milyen lesz az anyagi támogatottság mértéke a következő évben. Olyan is volt, hogy nem tudtuk: megkapjuk-e a következő hónapban az éves támogatás egy hónapra esedékes részét. Akkor olyan volt a vasút anyagi helyzete. Az anyagi helyzet most sem sokkal jobb, de valahogy stabilabb és – szeretném nem elkiabálni – most nincsenek ilyen likviditási gondjaink.

– Mennyiben érzékelték a muzikusok a vasút év eleji feszült helyzetét és az ehhez kapcsolódó tragikus eseményt?

– A vezérigazgató hirtelen halála természetesen minket is megrázott. Talpig becsületes, kiváló szakember, figyelemre méltó személyiség volt, akit nagyon tiszteltünk. Sosem rejtettem véka alá, hogy ő maga nem zenekedvelő, ritkán jött el a hangversenyekre. Feltétel nélkül elismerte azonban, hogy az együttes fontos tényező a MÁV arculata szempontjából és mindig baráti módon állt mellettünk. A standard „hogyan tovább” kérdésre mindenkinek csak azt tudom válaszolni, hogy a dolgok folyamatosan haladnak a maguk medrében.

– Jó, hogy változatlanul haladnak a dolgok, vagy jól jött volna egy kis átalakulás?

– Zenekarunk belső helyzetét illetően is krónikus optimista vagyok és úgy látom, hogy stabil körülmények között dolgozunk. Terv szerint rendezzük bérleti hangversenyünket, amelyek látogatottsága idén minden eddigi várakozást felülmúlt. Egyik bérletünket csaknem teljes egészében lábon eladtuk és igen jól elkelt a másik is. Ez a folyamat egyébként évek óta tart.

– Az Önök bérléteinek mindig is volt állandó közönsége. Honnan bővült ez az elmúlt időszakban?

– Az, hogy többen kíváncsiak hangversenyekre, talán az egyre színvonalasabb produkcióknak is köszönhető. Külön öröm azonban, hogy egyre több fiatal csatlakozik bérleinkhez és ez nem véletlen: évek óta tartó, tudatos közönségnevelő politikánk eredménye. Többször eldicsekedtünk már saját rendezésű ifjúsági koncertjeinkkel, amelyek az „Unokák és nagyszülők” címet viselik. Ötödik éve várjuk vendégeinket ezekre a hangversenyekre a Honvéd Művelődési Házba, és mindig elmondjuk, hogy amit látnak-hallanak, az az „igazi” zeneakadémiai felnőtt koncertek kissé rövidített, kedvesítő változata. Szavakkal és üzleti kedvezményekkel (szép eredménnyel) biztatjuk ottani bérleinket, hogy „igazoljanak át” a felnőtt sorozatokra.

– Ez direkt közönségformálás. Az indirekt közönségcsalogatásnak legbiztosabb módja a színvonal emelése, amelyre vannak egészen drasztikus, külső eszközök is. Az elmúlt évek során több helyen is alkalmazták a különféle indokkal kitalált és változatos módon megvalósított próbajátékokat, meghallgatásokat, amelyek után, ha nem is voltak szigorú megtorlások, az emberek megfélemlítésére és féken tartására többnyire kiválóan bizonyultak. Tettek-e a MÁV Zenekarban is hasonló lépéseket?

– Közismert tény, hogy amikor 1994-ben alapítványná alakult és a korábitól teljesen eltérő gazdálkodás útjára lépett a zenekar, akkor egy meglehetősen kemény változást valósítottunk meg, hiszen jelentősen csökkenteni kellett a létszámot és javítani a minőséget. Akkor elég sok régi zenekari tagtól váltunk meg, de igyekeztünk humánus módszereket alkalmazni, például a nyugdíjaztatás különböző eszközeivel élni. Kitűnő fiatal muzikusokat vettünk fel akkor, akik annyira jók (különösen a fafúvós szólamokban), hogy az elmúlt évben a Nemzeti Filharmonikusoknál és a MATÁV Szimfonikus Zenekarnál hirdett próbajátékok idején attól féltünk, elmennek tőlünk. Nagy örömünkre nem így történt.

– Nem mentek el a próbajátékra vagy nem feleltek ott meg?

– Előfordult természetesen, hogy ők nyerték meg a próbajátékot, hiszen már náluk is vannak fiatalabbak és bizonyos hangszerek esetében elképesztő a kínálat. Voltak azonban – örömünkre – olyanok is, akik nyugodtan elmehettek volna és nem mentek, mert nálunk jól érzik magukat és néhány ezer forinttal magasabb fizetésért ezt nem kockáztatják. Ez nálunk fontos szempont: a muzikus és a közönség érezze jól magát „köreinkben”.

Mindent összevetve tehát – túl a didaktikus közönségnevelésen – gyarapodó létszámú publikumunkat nem erőszakos zenekarnevelő és -formáló manővereknek köszönhetjük. Sokkal inkább talán a műsorösszeállítás dramaturgiájának. A bérleti koncertek programját Gál Tamás karmesterrel közösen állítjuk össze, majd megvitatjuk a zenekar belső vezető

testületével. Ez nálunk hihetetlen gonddal történik; így tudom elképzelni a régi alkimistákat, amikor grammonként keverték csodaszereiket. Nagyon sok szempontnak kell ugyanis érvényesülnie a műsor összeállításban. Első szempont a közönség általunk ismert igénye; sok a visszajelzés, ismerjük az ízlésüket: mi az, amit nagyon, kevésbé szeretnek, mi az, amit még épp hogy elviselnek. Szempont a zenekari tagság véleménye: mi az, ami örömet, kihívást, fejlődést eredményező feladatot jelent számukra. Szempont az is, hogy műsorainkban elhangozzanak kortárs magyar darabok is. Nem hagyjuk figyelmen kívül a korszellemet, a zenekarral szembeni elvárásokat sem. Fontos a szólisták, vendégkarmesterek kiválasztása – ebben ismét csak meghallgatjuk a közönség elképzeléseit is. És amikor már minden a helyén van, akkor egyeztetjük a két bérletsorozatot, hogy ott is grammra egyezzenek a stílusok, műfajok, hírességek, slágerek.

Nagyon nagy siker, hogy igazi nagy egyéniségek is fellépnek az együttessel, mégpedig nemcsak egyszer, hanem többször is; ez is jelzi, hogy minőségi munkát végzünk. Jurij Szimonov és Kocsis Zoltán például minden gondolkodás nélkül mond igent az újabb és újabb felkérésekre.

– *E gondos alkimia közepette élnek-e azzal a közönségnevelő lehetőséggel, hogy amikor már körvonalazódott, a publikum mit szeret igazán és mit kevésbé, a nagyon kedvelt művek közé „kiskanállal” adagolnak olyan újdonságokat, amelyekről még nincs referencia, de elképzelhető, hogy azt is megszeretik?*

– Erre többször is volt példa, hiszen nagyon szeretünk kísérletezni. Örülünk, ha ilyenekre ösztönzést kapunk. De a közönség nemcsak az ismert kedvencekre jön szívesen, hanem akkor is, amikor különlegességet sejt. Éppen január 27-én volt egy olyan hangversenyünk, amelynek főszereplője a Honvéd Férfikar és különleges német romantikus muzsika volt. Ez egy kitűnő, lenyűgöző módon megszólaló együttes, amely Németh Judit közreműködésével énekelte Brahms Alt-rapszódiaját valamint egy általuk „előásott” művet, Schumann kései kantátáját (Das Glück von Edenhall). A darab egészen különleges. Itt sokat nyom a latban, hogy Schumann ismert, népszerű komponista, akitől általában szívesen fogadják az újdonságokat is. A két romantikus kompozíció előtt Mozartot játszottunk, az Esz-dúr Sinfonia concertantét, amelynek két szólistája a zenekar két tagja (Trejer István és Kókényessy Zoltán) volt.

– *Ezzel a szólista választással szintén a zenekari tagság kohézióját kívánják erősíteni?*

– Nálunk hagyomány, hogy: az arra alkalmas, legjobb zenekari muzsikusoknak alkalmat teremtünk arra, hogy szólózhassanak. Nem tagadom, ennek az is a célja, hogy számukra vonzó legyen a maradás, az itteni munka. Sok pozitív késztetést jelent ez; sorban jönnek a kollégák a különböző ötletekkel, ambíciókkal, amiből mi még válogatni tudunk. Ezen kívül tavasszal, két bérleten kívüli hangversenyen Versenygyőztesek Fesztiválját rendezünk, amelyen a tavalyi karmesterverseny nyertesei – Héja Domonkos és Ménesi Gergely – dirigálnak. A szólisták is versenygyőztes fiatalok: Brahms Kettősversenyét Kelemen Barnabás és Fenyő László, Saint-Saëns Bevezetés és Rondo capriccioso című művét pedig Lendvai József játssza. Szeretnénk segíteni ezeknek a fiatal tehetségeknek pályájuk további alakulásában.

– *Ezek ennyire jól artikulált, humánpolitikával áthatott programok, vagy akadnak azért véletlenszerű elemek is a szervezésben?*

– Lehetséges, hogy ma már nem korszerű minden tettet felcímkézni, de talán nem kell szégyellnünk, hogy a beláthatatlanul bőséges zeneirodalomban bizonyos, konkrétan megfogalmazható alapelvek szerint válogatunk.

– *Mi a helyzet a bérleten kívüli felkérésekkel?*

– Örömmel mondhatom, hogy sok felkérést kapunk. Jó a zenekar híre; ha valaki felkeres minket, megpróbáljuk úgy kiszolgálni, hogy ne legyen panasza. Külföldiekkel saját nyelvükön tárgyalunk és általában is teljesítjük az igényeket. Szerencsére minket is közelről érint az újabb népszerű konferenciakoncertek divatja. Különleges műsorra kért például ez év tavaszára a Nemzetközi Wagner Társaság, a magyar Liszt Társaság is felkért egy Liszt-Kodály koncertre a Zeneakadémián, tavaly játszottunk a művészeti díjak átadásának gálaműsorán. Gyakran (gyakrabban, mint ahogy vállalni tudjuk) keresnek meg minket a Zeneakadémiáról, hogy zeneszerző vagy karmesterképzős növendékek vizsga-hangversenyein játszunk. Utóbbiak nem anyagi, hanem elsősorban szakmai nyereséget jelentenek, hiszen mindig arra törekszünk, hogy élő kapcsolatunk legyen a vezető magyar zenei intézményekkel, hogy ott legyünk a magyar zenei élet élvonalában. Vannak ezen kívül nagyon jó külföldi kapcsolataink, amelyeket nehéz megszerezni és még nehezebb megtartani. Minden olyan külföldi hangversenyrendező, akivel valaha kapcsolatunk volt, ma is felkéri a zenekart. Ezek között vannak egészen különleges felkérések is.

– *Ilyen volt például ez a japán út?*

– Ez a japán út volt eddig mindennek a csúcsa.

– *Eredetileg nem a Nemzeti Filharmonikus Zenekarnak kellett volna a három tenor kísérsé? Hiszen ők kísérték a budapesti Szuperkoncert résztvevőit is.*

– A budapesti Szuperkoncert nem annak a produkciós irodának az ügye, mint a „klasszikus” három tenor hangversenye. Ez Pavarotti menedzserének, Rudas-Tibornak a produkciója, amely csupán Domingo és Carreras személyében hasonlít a Népstadion-beli hangversenyhez. Maga Rudas Tibor is csak 1994-ben vette át a Három Tenor ügyét, akiknek első, 1990-es római fellépését még egy Gradi nevű olasz ügynök menedzselte. Akkor, az első, valóban a világot megrengető fellépésor senki sem gondolta, hogy ennek még folytatása lesz. Akkor ezek a tenoristák még abszolút a csúcson voltak, tele fellépésekkel, és az is csodának számított, hogy egyetlen időpontot egyeztetni tudtak. 1994-ben, a Los Angeles-i labdarúgó világbajnokság idején vette át a produkciót Rudas Tibor. Ettől a pillanattól kezdve már magyar részvevője is volt a koncertnek, hiszen a Los Angeles-i díszleteket már Székely László tervezte, amelyeket itt Magyarországon kiviteleztek. A gépezetbe Kürthy András is belekerült és ő vitt minket is magával.

– *Kürthy András, aki az Operaház műsorigazgatója volt, honnan ismerte a MÁV Szimfonikus Zenekart?*

– Rendezett operagála-koncertet is, ahol mi játszottunk. 1997-ben ajánlott minket Rudas Tibornak egy új produkcióhoz, a Három Szopránhoz. Közreműködésünk nagyon sikeres volt, ennek köszönhetjük a további ajánlatokat. 1998-ban felkértek még egy Három szoprán hangversenyre és egy Pavarotti koncertre, Lyonban.

– *A lyoni út kapcsán mintha problémák lettek volna az együttes közreműködésével kapcsolatban.*

– Valójában a helyi zenekarral szeretnék volna megrendezni a hangversenyt. Az egy nagyszerű együttes, amelyet a budapesti közönség is hallhatott ősszel, Berlioz Requiemjének előadásakor. Akkor azonban nem tudtak megállapodni és mi beugrás-szerűen elvállaltuk. Rudas Tibor már akkor felcsillantotta előttünk ennek a japán útnak a lehetőségét.

– *Gondolom, eufórikus hangulatban volt a zenekar, amikor valóban megjött a felkérés.*

– Nem egészen, mert az időpont olyan németországi újránál hangversenyek időpontjaival ütközött, amelyeket nem lehetett sem lemondani, sem a szokásosnál alacsonyabb színvonalon teljesíteni. Nem is tudtunk azonnal igent mondani, miután azonban egy másik magyar zenekart kértek fel, de nem tudták azok anya-